

УДК 75.03+7.07-05(477.87) А. Кашшай

Олена КАШШАЙ

ФОРМУВАННЯ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ШКОЛИ ЖИВОПISУ У 1920—1940-х рр.: АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ СИТУАЦІЇ

Стаття присвячена дослідженню соціально-культурного контексту суспільного життя Закарпаття в 1920—1940-х рр., аналізу системи художньої освіти та інших чинників, які передують виникненню та формуванню такого мистецького явища, як Закарпатська художня школа. В статті наведені історичні, соціальні, суспільні, культурні аспекти, які вплинули на розвиток мистецької освіти краю, окреслені художні процеси, що відбувалися в Ужгороді, виявлено їх значення у культурному просторі регіону.

Ключові слова: закарпатське мистецтво, мистецтво Закарпаття, закарпатська художня школа, закарпатський живопис, Антон Кашшай.

© О. КАШШАЙ, 2018

У літописі української культури та мистецтва є безліч яскравих сторінок, які розкривають потужний національний характер, демонструють його могутній потенціал та свідчать про властиву українському народу автентичність. В історії українського мистецтва до таких можна віднести регіональне мистецтво Закарпатського краю ХХ ст., яке називають закарпатською художньою школою. Небувалий злет в розвитку регіонального мистецтва, що відбувався починаючи з другої чверті ХХ ст., охопив майже всі його різновиди. Культурно-мистецьке явище формувалося на Закарпатті поступово, в період між двома світовими війнами у 1920—1940-х рр., проявилось за певними образотворчими ознаками у 1940—1950-х рр., активно розвивалося і трансформувалося у 1950—1990-х рр. Об'єднане яскравими творчими особистостями, воно втілювалося у певну художню традицію, яка живе у мистецькому просторі Закарпаття до сьогодні, створюючи можливості на сучасному етапі віднайти характерні риси школи у творчості молодих митців.

Дослідники не раз намагалися відшукати причини виникнення у 1920-х рр. такої потужної мистецької течії на Закарпатті — регіоні, що знаходився осторонь цивілізаційних центрів світу та мистецьких осередків Європи. Питання, яким чином на стику декількох держав за короткий проміжок часу сформувалося яскраве та новаторське художнє явище з небувалою кількістю яскравих творчих особистостей, є важливим для мистецтвознавчої науки і сьогодні.

Актуальність дослідження полягає у необхідності проаналізувати широке коло чинників, що вплинули на формування у Закарпатському краї у 1920-х рр. яскравого мистецького явища з осередком художньої освіти в Ужгороді; виявити комплекс чинників, які спричинили розвиток потужного руху. Наукові праці, присвячені вивченню економічних, соціально-політичних, суспільно-історичних, культурних та інших аспектів життя краю в часи так званого Закарпатського Ренесансу 1920—1930-х рр. досліджують різні чинники існування регіону, висвітлюють варіативні припущення та версії. Але на сьогодні жодна з них не розкриває повної картини, ініціюючи подовжувати пошуки.

У дослідженні використаний ряд сучасних фундаментальних наукових праць, присвячених розвитку краю в період 1920—1940-х рр., зокрема монографія «Закарпаття 1919—2009 років: історія, політика, культура» (за ред. М. Вегеша, Ч. Федина).

ця), в якій зведені матеріали історико-політичного, соціально-економічного, культурно-освітнього життя закарпатців і на глибокому фактичному матеріалі розкриті всі аспекти існування регіону зазначеного періоду [3]. Проаналізовано окремі праці про становлення творчості митців — засновників закарпатської школи, в яких задіяні питання впливу соціально-політичної ситуації на формування їх творчості, зокрема П. Крохмалюка про вплив суспільно-політичних трансформацій у Закарпатті на творчість Й. Бокшая [8].

Розвиток художньої освіти Закарпатті ХХ століття ґрунтовно досліджено І. Небесником у дисертації, присвяченій актуальним питанням становлення, змісту і характеру системи художньої підготовки митців, що є важливим у системі вивчення феномену закарпатської школи живопису [10]. Мистецько-педагогічна діяльність А. Ерделі та Й. Бокшая розкривається у дослідженні В. Штець крізь призму становлення художника З. Шолтеса [12]. Комплексні питання орієнтації системи художньої освіти Закарпатського регіону на принципи народного мистецтва досліджує А. Волощук [1]. Спробу детального соціально-культурного аналізу ситуації в Закарпатському регіоні здійснила Т. Лупак, але хронологічні рамки її наукової праці охоплюють другу половину ХХ ст. Водночас, дослідник зауважує, що «досі немає цілісного узагальнення факторів соціокультурної специфіки Закарпатського краю» [9, с. 252].

Розвиток живопису у досліджуваному регіоні пов'язується з іменами випускників Будапештської Академії мистецтв Йосипом Бокшаєм та Адальбертом Ерделі, які організували на Закарпатті художню школу. Власне, вони були першими закарпатськими митцями, що повернулися після завершення навчання в Європі додому, де і започаткували освітні засади мистецького виховання молоді в регіоні [10, с. 6]. Адаже багато інших відомих художників — вихідців із Закарпаття після навчання у Європі продовжували свою творчу кар'єру поза межами рідного краю [10, с. 6].

Спочатку свою освітню діяльність митці впроваджували в загальноосвітніх закладах Ужгорода — Ужгородській північно-учительській семінарії та Ужгородській реальній гімназії, а також Мукачеві [10, с. 6]. Згодом, у 1927 р., вони відкрили в Ужгороді Публічну школу малювання, де учні вищезга-

даних закладів могли брати додаткові уроки з професійної майстерності.

Факт організації в Ужгороді центрів художньої освіти на базі семінарії, гімназії та художньої студії став знаменним і, по суті, символічним. Таким чином була сформована платформа для мистецького руху, принципи якого розвивалися більш ніж трьома поколіннями професійних художників Закарпаття.

Своєрідна культура із специфічними, властивими регіону традиціями, зароджувалася в регіоні, де історично співіснувало багато народностей. Оскільки образотворче мистецтво Закарпаття розвивалося разом з мистецтвом сусідніх держав, європейські художні тенденції активно впливали на формування характерних рис образотворчої культури регіону. Частково звідси походить характерний колорит творів представників школи.

Необхідно уточнити поняття «Закарпатська школа живопису» та співвіднести його з поняттями «художня школа» та «мистецька школа». Поняття «Закарпатська школа живопису» було введено до лексики сучасного мистецтвознавства з 1960-х роках завдяки одному з перших дослідників цього художнього феномену Г. Островському [11]. Саме він в своїх наукових працях трактує характерні риси живопису краю як особливу традицію, закладену системою художньої підготовки і національно-етнічним колоритом, що базується на народній естетиці. З того часу особливості регіонального образотворчого мистецтва розглядаються в науковій та популярній літературі як специфічна мистецька регіональна течія з проявленими специфічними характеристиками, що передаються на певному історичному етапі від покоління до покоління та творчо інтерпретуються митцями.

У свою чергу, дослідник регіональної художньої освіти З. Гуріч чітко виокремлює поняття «мистецька школа» та «художня школа», і акцентує увагу на закарпатському явищі як прояві певних мистецьких характеристик [2]. Згідно з його визначенням, «...поняття «мистецька школа» вживається для трактування умовних узагальнених рис образно-пластичної мови, яка притаманна певному осередку, регіону окремо взятої нації (національна школа) або окремому навчальному закладу, майстру-митцю...» [2, с. 16]. Далі він розкриває що «художня школа» охоплює закономірності художнього трактуван-

ня образів збереження та передачі досвіду, виробленого певним історичним часом, національними та регіональними культурами. «Національна художня школа — це явище синтезу художнього життя конкретної нації у властивих їй рисах, у наявній неповторності, що формувалася впродовж тривалого історичного періоду. Національна художня школа творить цілісний образ часу та образ народу у властивій йому своєрідній життєвості» [2, с. 17]. Для закарпатської школи живопису він обирає поняття «мистецька школа».

Більшість науковців зголошуються на думці, що система художньої підготовки, закладена засновниками школи на початковому етапі, є першоджерелом і поштовхом для майбутнього розвитку певної мистецької традиції. У дослідженні художньої освіти Закарпаття, здійсненому А. Волощук, стверджується, що особливості системи викладання в регіоні спираються на «поєднання здобутків місцевої художньої школи з педагогічним досвідом, напрацьованим в умовах українських регіонів та європейських мистецько-педагогічних традицій... в атмосфері національно-культурного відродження; збереження традиції народної культури та мистецтва» [1, с. 135].

Якщо перший чинник виникнення школи — це система мистецької підготовки, то другий зазначається як національно-культурне відродження. За визначенням дослідників, у 1920-х рр. на Закарпатті склалися всі передумови для динамічного розвитку регіональної культури та мистецтва [8, с. 77; 10, с. 6]. Зміни, пов'язані з післявоєнною перебудовою карти Європи та утворенням Чехословацької республіки, до складу якої у 1919 р. на правах автономії увійшла закарпатська земля, дали поштовх для поступового та впевненого розвитку краю. Упродовж 1919—1939 рр. регіон отримав можливість реалізувати себе як автономія з широкими правами та можливостями. «Новоутворена Чехословацька республіка відразу ж розпочала широкомасштабну розбудову демократичних засад, ... дала можливість вільно провадити політичні ідеї різних орієнтацій» [13]. У процесі інтеграції Підкарпатській Русі були надані права приймати спеціальні закони, які стосувалися питань мови, релігії, освіти та ін. 22 листопада 1938 року чехословацький парламент доповнив Конституцію постановами про федеративний устрій

Підкарпатської Русі/Карпатської України, згідно з якою край вважався федеративною частиною Чехословацької Республіки [13].

Завдяки демократизації суспільства перед закарпатськими митцями розкривалося широке коло можливостей з реалізації своїх ідей [8, с. 77]. Творчі поїздки та навчання в Європі, відвідування виставок та різноманітних подій, зокрема в Празі, впливали на широку ідей та думок. Чисельність української молоді, що навчалася в гімназіях і семінаріях Закарпаття, досягла у 1931/32 навчальному році 1598 чоловік, більше 10% з яких продовжували здобувати освіту у вищих навчальних закладах Праги, Брно і Братислави [10, с. 6]. Всі сфери життя зазнали бурхливого розвитку. Саме на цьому фоні відбувалося творчий злет у мистецькому середовищі.

Інтеграція Закарпаття до Чехословаччини суттєво вплинула на розвиток архітектури та містобудування. Економічне зростання, адміністративний перерозподіл краю спричинили масштабну реконструкцію в регіоні, в результаті якої із середини 1920-х рр. розпочинається розбудова міст, таких як Ужгород, Мукачеве, Берегове, Хуст, Тячєв, Солотвино та ін. З'явилися нові дороги, залізничні колії, нові станції; у 1929 р. в Ужгороді був побудований аеродром. Масштабні реконструкції реалізуються на основі планів містобудування, в розробці яких приймають участь архітектори-конструктивісти [3, с. 138]. Естетика конструктивізму з домінуванням утилітаризму та функціонального призначення будов, спирається на лаконічну та чітку виразність ліній, прості та монументальні об'єми, гармонійне співвідношення з міським середовищем та людиною в ньому. Майже всі головні площі міст і крупних сіл Закарпаття перебудовані в стилі конструктивізму, актуальному для Європи того часу.

Ужгород, як адміністративний центр автономії, перетворився на комфортне європейське місто з торговими центрами, магазинами, школами та лікарнями, кафе, ресторанами, театрами та культурними центрами. Набережна річки — на зелену зону з парком, елементами паркової архітектури та відкритими театральними площадками. Швидко змінювалися і житлові квартали — в центрі міста було побудовано так звані «чеський квартал» з багатоквартирними будинками в стилі конструктивізму, а також виникли квартали вил на значній території міста [3, с. 138].

У першій половині 1920-х рр. зростає кількість аматорських театральних колективів — деякі з них діють у рамках культурно-освітнього товариства «Просвіта». У 1921 р. під егідою товариства в Ужгороді відбулося урочисте відкриття театру, а згодом розпочали свою роботу ще декілька сцен. До Ужгороду приїздять відомі театральні режисери та актори — М. Садовський, О. Загаров, М. Аркас. Завдяки ним на Закарпатті з'являється професійний театр [3, с. 134]. Розпочинають свою роботу драматичні гуртки в інших містах та містечках Закарпаття, зокрема, в Хусті. Часто вони діють при читальнях «Просвіти» і виконують п'єси чеських, українських і російських драматургів [3, с. 133].

Кожна етнічна група мала свої культурні товариства, хори та оркестри, які діяли в Мукачеві, Хусті, В. Березному, Берегові та інших містах і селах. Наприклад, на початку 1920-х рр. в Ужгороді був хор, оркестр, музична школа, музичне товариство. Згодом виникають і інші хорові колективи і товариства — при церквах, семінаріях, академіях, школах, гімназіях. У 1930-х рр. таких колективів на Закарпатті вже нараховувалось до 170 [3, с. 136]. У 1920—1930-х рр. активно почали відкриватися приватні музичні школи — в Ужгороді, Мукачеві, Берегові, Виноградіві, Хусті, Солотвині. Засновниками цих шкіл ставали випускники Будапештської, Празької та Віденської консерваторій. Навчальний процес проходив згідно з освітніми вимогами тих західноєвропейських навчальних закладів, у яких навчалися закарпатські музиканти [6, с. 96].

Активно розвивалося літературне та поетичне життя регіону, яке концентрувалося навколо редакцій газет, журналів, видавництв і друкарень [3, с. 131]. Дослідниками встановлено, що у 1920-х рр. на Закарпатті друкувалося приблизно 70 газет, більше 40 журналів, серед яких альманахи і часописи, які інформаційно забезпечували всі національні меншини краю періодикою і публіцистикою [3, с. 132]. Регулярно відбувалися вечори поезії та літератури. Літературна та поетична творча діяльність досягає такого піку активності, що в 1920—30-ті рр. з'являються ґрунтовні дослідження поезії Закарпаття, а наприкінці 1930-х рр. літературознавці виокремлюють характерні риси, властиві закарпатсько-українській поезії [7, с. 121]. Такі літературні діячі як В. Ґренджі-Донської, Ю. Боршош-Кум'ятський, Зореслав,

І. Колос, І. Ірлявський, А. Волошин якісно впливають на естетичний рівень літератури і розвивають регіональну літературну творчість. За ствердженням дослідника закарпатської літератури М. Козак, «чималу роль у літературному процесі відіграли альманахи «Трембіта» (1926) та «Альманах підкарпатських українських письменників» за ред. А. Ворона й М. Храпка (1936)» [7, с. 122].

У 1920-х рр. в Закарпатському краї серед пластичних видів мистецтва переважно домінує народно-прикладне мистецтво та народні промисли. В ґрунтовній праці І. Небесника висловлюється думка, що у 1920—1930 рр. увага громадськості Закарпаття зосереджувалася на народному мистецтві, фольклорі, національно-культурних цінностях [10, с. 6]. Як зазначає дослідник народних промислів М. Зимомря, «рух до національного відродження регіону охоплював прилучення молоді до народного мистецтва», що було елементом виховання патріотичного світогляду [4, с. 234]. Можливо, цей фактор свідомого зацікавлення молоді декоративно-вжитковим мистецтвом є ще одним аспектом, що вплинув на формування специфічної естетики закарпатської художньої школи, її спорідненості з традиціями народного мистецтва. Із 1920 року на Закарпатті почали відкриватися «ремісничі школи», яких у 1936 р. вже діяло 25 по різних містах [3, с. 137]. В 1924 р. у Празі відкрилася перша виставка народного мистецтва краю «Життя і мистецтво Подкарпатської Русі», на якій були представлені твори майстрів народно-прикладного мистецтва.

У 1931 р. було створено Товариство діячів образотворчого мистецтва на Підкарпатській Русі, яке очолив А. Ерделі. Важливою формою діяльності Товариства була організація творчих виставок [10, с. 7]. Зокрема, були проведені виставки творів А. Коцки (Ужгород, 1935; Прага, 1936; Братислава, 1937), Е. Контратовича (Ужгород, 1932), Ф. Манайла (Прага, 1932), Й. Бокшая (Прага, 1937), А. Ерделі в Парижі, Римі, Флоренції, Брюсселі, Відні, Мюнхені, Варшаві протягом 1930-х років. Хоча, як описує І. Небесник у своїй праці, більшість художників Товариства не були «вільними» митцями і викладали у народних школах, гімназіях, творчих об'єднаннях, вони регулярно приймали участь у виставкових заходах, що, безумовно, підтримувало рівень художньої активності регіону [10, с. 7].

Йосип Бокшай писав, що в той час перед очима в них був приклад багатьох європейських кра-

їн, де в кінці XIX — на початку XX ст. відбувався активний процес зміцнення власних національних шкіл мистецтва, зокрема Надбанської школи. Зазначає він і позитивний вплив на них національної по суті творчості двох видатних угорських митців того часу — Міхая Мункачі та Імре Ревесе [13, с. 4].

Обдарований художник та педагог, автор епічних пейзажних творів і жанрових композицій Й. Бокшай привніс в систему навчання принципи високого професіоналізму, майстерності і плерної роботи. А. Ерделі, автор широкого жанрового і тематичного кола, новатор, прихильник творчого експерименту, допомагав молодим мистцям засвоювати здобутки модерністського європейського мистецтва першої половини XX століття. Таким чином, молодь в започаткованій Приватній школі отримувала не тільки необхідні засади майстерності, але й змогу творчо експериментувати. Останній аспект також є один з ґрунтовних у розумінні феномену злету мистецької традиції регіону. Багато відомих в майбутньому художників, зокрема Антон Кашшай, пройшли цю школу і реалізували отримані знання у власній творчості.

В 1939 р. Закарпаття було окуповано гортистською Угорщиною. Місто залишили різні установи і організації [3, с. 135]. Згодом почалася війна, після закінчення якої в 1945 р. в Європі змінилися кордони, а Закарпаття стало Радянським і приєдналося до Радянської України. Школа закрилася ще в воєнні часи, художнє життя завмерло.

Мистецькі події в Закарпатті почали погано відновлюватись лише після закінчення війни. В 1946 р. було створено Закарпатське відділення Спілки художників України, яке очолив А. Ерделі. Художників краю почали запрошувати до всесоюзних і республіканських художніх виставок, твори були відзначені нагородами та дипломами на перших же післявоєнних виставках в Києві та Москві. Закарпаття, приєднане до СРСР, не мало до того тривалих контактів з визнаними радянськими мистецькими центрами, академіями та спілками, тож роботи закарпатців справляли враження на радянських критиків, творчу еліту та глядачів. На початку 1950-х рр. Третяковська галерея здійснила ряд закупівель творів закарпатців до своїх фондів, зокрема епічні пейзажі Антона Кашшая. Майже всі митці того покоління стали відомими та визнаними художниками та органічно увійшли в радянський мистецький процес.

Аналізуючи соціально-культурні передумови виникнення закарпатської мистецької школи, чітко виокремлюються певні аспекти, що сприяли її зародженню та формуванню в 1920—1940-х рр. В першу чергу, успішна педагогічна діяльність засновників школи, яка здійснювалася на рівні авторитетних мистецьких закладів [10, с. 6].

По-друге, активне поживлення суспільно-політичного та культурного життя регіону після його приєднання до Чехословаччини, внаслідок чого на Закарпатті склалися умови для реалізації різнобічних творчих програм та проєктів. В містах та селах Закарпаття відбувався творчий підйом у всіх сферах культури. Творча інтелігенція, зокрема художники, вільно подорожуючи Європою, привносили в край новаторські ідеї та підтримували художнє життя на високому рівні.

Крім того, важливим чинником дослідники називають увагу до принципів народного мистецтва та колористики, яка, свідомо інтерпретована в творчості закарпатських художників, втілювалася в новаторських образотворчих формах і прийомах.

І останнє — це розкриття власного потенціалу художників через творчий експеримент, який вітався і підтримувався засновниками Публічної школи. Все разом, в синтезі, сприяло творчому зростанню та розвитку представників закарпатського мистецтва на наступному етапі.

1. Волощук А.В. Система художньої освіти школярів у спадщині Золтана Баконія (1946—1989 рр.) : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / А.В. Волощук. — Київ : Нац. акад. пед. наук України ; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих, 2012. — 278 с.
2. Гуріч З.В. Сутність поняття «Регіональна художня освіта» / З.В. Гуріч // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. — 2016. — Вип. 137. — С. 15—18.
3. Закарпаття 1919—2009 років: історія, політика, культура / під ред. М. Вегеша, Ч. Фединець ; редколег. Ю. Остапеч, Р. Офіцинський, Л. Сорко, М. Токар, С. Черничко ; відп. за вип. М. Токар. — Ужгород : Ліра, 2010. — 720 с. — (Україномовний варіант українсько-угорського видання).
4. Зимомря М. Народні промисли Закарпаття та їхня роль в естетичному вихованні молоді: особливості розвитку / М. Зимомря // Актуальні питання гуманітарних наук. — 2014. — Вип. 8. — С. 233—237.
5. Изобразительное искусство Закарпатья. Живопись. Скульптура. Графика. Монументальное искусство /

- авт. текста Бокшай И.И. — Москва : Советский художник, 1973. — 145 с.
6. Качур М.М. Суспільно-культурні передумови становлення художнього краєзнавства на Закарпатті / М.М. Качур // Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво. — 2013. — № 11. — С. 94—97.
 7. Козак М. Оцінки творчості поетів Закарпаття 20—40х років ХХ ст. у західноукраїнській періодиці / М. Козак // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: збірник наукових праць / Мво освіти і науки України ; Ужгородський нац. унт. — Ужгород, 2015. — Вип. 20. — С. 121—125.
 8. Крохмалюк П. Вплив суспільно-політичних трансформацій у Закарпатті на творчість Йосипа Бокшая / П. Крохмалюк // ВІСНИК Львівської національної академії мистецтв. — 2016. — Вип. 30. — С. 72—83.
 9. Лупак Т.І. Особливості соціокультурної ситуації в Закарпатському регіоні України у другій половині ХХ століття / Т.І. Лупак // Філософія науки: традиція та інновації. — 2013. — № 2. — С. 249—261.
 10. Небесник І.І. Розвиток художньої освіти у Закарпатті у ХХ столітті : дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / І.І. Небесник ; Дрогобицький держ. педагогічний ун-т ім. Івана Франка. — Дрогобич, 2000. — 180 арк.
 11. Островський Г. Образотворче мистецтво Закарпаття / Г. Островський. — Київ : Мистецтво, 1974. — 198 с.
 12. Штець В. Мистецько-педагогічна діяльність Адальберта Ерделі та Йосипа Бокшая і їх вплив на формування творчої особистості Золтана Шолтеса / В. Штець // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство. — 2015. — № 1. — С. 167—172.
 13. Токар М. Політична біографія Закарпатського регіону [Електронний ресурс] / Закарпатія, просвітницько-пізнавальний портал. — Режим доступу: <http://www.zakarpattia.com/?p=2428> (дата звернення 30.03.2017) — Назва з екрана.

Olena Kashshai

FORMATION OF THE TRANSCARPATHIAN SCHOOL OF PAINTING IN 1920—40th.: ANALYSIS OF THE SOCIAL AND CULTURAL BACKGROUND

The article is devoted to the study of the socio-cultural context of the social life of Transcarpathia in the 1920th—1940th, the analysis of the system of art education and other factors that preceded the appearance and formation of Transcarpathian art school. The article presents historical, social, cultural aspects that influenced the development of the art education of the region; the artistic processes taking place in Uzhgorod are outlined, their importance in the cultural space of the region is revealed.

Keywords: Transcarpathian art, The Art of Transcarpathia, Transcarpathian Art School, Transcarpathian painting, Anton Kashshai.

Олена Кашшай

ФОРМИРОВАНИЯ ЗАКАРПАТСКОЙ ШКОЛЫ ЖИВОПИСИ В 1920—40 гг.: АНАЛИЗ СОЦИАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЙ СИТУАЦИИ

Статья посвящена исследованию социально-культурного контекста общественной жизни Закарпаття в 1920—40-х гг., анализу системы художественного образования и других факторов, которые предшествовали возникновению и формированию такого явления в искусстве как Закарпатская художественная школа. В статье приведены исторические, социальные, общественные, культурные аспекты, которые повлияли на развитие художественного образования края, очерчены художественные процессы, происходящие в Ужгороде, выявлено их значение в культурном пространстве региона.

Ключевые слова: закарпатское искусство, искусство Закарпаття, закарпатская художественная школа, закарпатская живопись, Антон Кашшай.